

Näkymä Banksy. A Visual Protest -näyttelystä. Kuva: Sampo Linkoneva.

Banksyn haastava suhde museoihin

Maailman kuuluisimman katutaiteilijan Banksyn suhde taidemaailmaan on aina ollut torjuva. Taiteen instituutiot eivät häntä juuri kiinnosta. Museota, gallerioita ja taidemarkkinoita vetää sitäkin enemmän puoleensa salaperäinen taiteilija, jonka tempauksia katsojat rakastavat ja jonka teoksista maksetaan nykyisin suuria summia. Banksyn taidetta nähdään kesällä 2021 Serlachius-museoiden näyttelyssä *Banksy. A Visual Protest*.

Banksy kirjoitti ensimmäisen kirjansa ohjelmajulistuksessa vuonna 2001, ettei häntä haittaa, vaikka virallinen taidemaailma ei häntä noteeraa. Hänen mielestään graffitit ovat rehellisin tapa tehdä taidetta ja bussipysäkit paljon kiinnostavampia paikkoja taiteelle kuin museot.

Taiteilija maalasi uransa alkuajoina Tate Modern -museon sisäänkäynnin lähelle apinan, joka on räjäyttämässä ilmaan *Mona Lisan*. Vuosina 2003–2005 hän leikkeli Lontoossa, Pariisissa ja New Yorkissa sijaitsevien maailman kuuluisimpien museoiden kanssa salakuljettamalla ja sijoittamalla niihin omia teoksiaan.

Taidehuutokaupat ovat saaneet osansa hänen pilkastaan. Mainetta kerännyt Banksy myi taidehuutokaupassa kalliiseen hintaan teoksen nimeltä *I Can't Believe You Morons Actually Buy This Shit*. Hänen kuuluisin huutokauppauskunsa tapahtui Lontoossa 2018, kun juuri myyty teos tuhosi itsensä kehykseen asennetun silppurin avulla.

Elitistinen taidemaailma on Banksylle vitsi, jossa pieni joukko ihmisiä määrittelee sen, mikä on arvokasta. Hän ei ole kiinnostunut myymään teoksiaan gallerioihin tai museoihin tai esittelemään niitä siellä. Hän uskoo demokraattiseen katutaiteeseen, joka on vapaasti ja tasapuolisesti tarjolla kaikille ihmisille ja jota kuka tahansa voi ymmärtää.

Osa taidehistorian jatkumoa

Myös Banksyn suhde kuvataiteen perinteeseen on moniulotteinen. Hänen taidettaan on tarkasteltu suhteessa aiempaan graffiti- ja katutaiteeseen, dadaan, surrealismiin, situationismiin, pop-taiteeseen, populaarikulttuuriin, punk-estetiikkaan, rap-kulttuuriin ja postmodernismin eri ilmenemismuotoihin.

Banksy itse leikittelee taidehistorian kanssa teoksissaan, joissa hän on maalannut omia teemojaan kirpputoreilta hankkimiensa tai jäljennettyjen vanhojen maalausten päälle. Kommentoیدessaan tällä tavoin klassikkoteoksia ja uudempaa taidetta Banksy on väistämättä osa kuvataiteen historiallista jatkumoa.

Kuvataiteen instituutioilla on ollut omat vaikeutensa mieltää Banksyn merkitys, ja taidemaailma on esittänyt kritiikkiä häntä kohtaan. Tässä ei ole mitään yllättävää. Taidehistoriassa toimintatapoja ja instituutioita kyseenalaistaneet ja uudistaneet taiteilijat ovat aina joutuneet odottamaan, että heidät hyväksytään tai ylipäänsä otetaan tosissaan.

Banksy vastaan museot

Museotkin ovat joutuneet ottamaan kantaa Banksyyn, jonka tarina on nykytaiteen kiehtovimpia ilmiöitä. Banksylle itselleen museot eivät ole erityisen kiinnostavia kumppaneita. Hän on kuitenkin koko uransa ajan leikkinyt ironista kuurupiiloa museoiden ja gallerioiden kanssa.

Merkittävin poikkeus tästä säännöstä tapahtui 2009, kun Banksy avasi kotikaupungissaan laajan näyttelyn *Banksy vs Bristol Museum*. Hän täytti hyvin traditionaalisen museon omilla teoksillaan sijoittaen niitä paitsi omiksi installaatioikseen, myös museon kokoelmien sekaan. Tuloksena syntyi Bristolin museon suosituin näyttely koskaan.

Samalla Banksy haastoi museon kuraattorit miettimään, mitä yleisö odottaa museoilta. Museoammattilaiset alkoivat nähdä museotyön niin, että akateemiseen ajatteluun voi yhdistää luovuutta ja leikkiä. He alkoivat jopa työskennellä itse uudella tavalla: Banksyn interventio vaikutti museon tuleviin näyttelyihin ja strategioihin.

Bristolin tapaus on harvinainen – Banksy ei ole kovin usein esittänyt teoksiaan vapaaehtoisesti museoissa. Ryhmänäyttelyihin hän on osallistunut silloin tällöin.

Banksy ei pidä siitä, että museot tai galleriat avaavat hänen näyttelyitään omin päin. Ilmiö on kasvanut maailmanlaajuisesti, ja taiteilija varoittaa siitä nykyisin internetsivuillaan. Tekstin alle on listattu eri puolilla maailmaa järjestettyjä Banksy-näyttelyitä sekä niiden yhteydessä veloitetujen pääsylippujen hinnat.

Banksyn taholta tämä on tavallaan kuluttajavalistusta. Hän haluaa sanoutua irti näyttelyistä, joita ei ole ollut itse tekemässä ja joiden päämotiivina hän pitää sitä, että niiden järjestäjät tienaa rahaa. Taustalla on ehkä myös se, että näyttelyt eivät koskaan ole saman tasoisia kuin Banksyn itsensä järjestämät.

Näyttelyitä Banksysta, ei Banksyn näyttelyitä

Mahtaako Banksy enää nykyisin suhtautua museoihin niin torjuvasti kuin se noin 25-vuotias aloitteleva taiteilija, joka aikoinaan kirjoitti taidemaailmaa arvostelemaan manifestinsa? On muistettava, että museot ovat itse matkan varrella muuttuneet valtavasti, paljolti Banksyn ohjaamaan suuntaan.

Taiteilijan suhtautumisen huomioiden museoiden on järkevintä pyrkiä tekemään näyttelyitä Banksysta, ei näyttelyitä, jotka yrittävät olla Banksyn näyttelyitä. Hän itse tekee joka tapauksessa omat näyttelynsä paremmin kuin museot: hänellä on käytössään luovuutensa lisäksi parhaat sen hetkiset teokset.

On arveltu, että Banksyn taistelu taidemaailmaa vastaan on lopulta turhaa. Taloudellisesti tuottavan taiteilijan teokset päätyvät lopulta museoihin. Kenties Banksy itsekin on ymmärtänyt tämän. Hän on todennut omasta suosiostaan:

”On mukavaa huomata olevansa suosittu, mutta se tekee epäluuloiseksi. Läpi historian kaikki suuret taiteilijat on unohdettu heidän elinaikanaan ja heitä on arvostettu vasta, kun he ovat kuolleet. Olen alkanut pelätä, että en ole yksi heistä.”

Pauli Sivonen

Serlachius-museoiden johtaja

Teksti on tiivistelmä näyttelyn kataloggiin kirjoitetusta artikkelista.